

كارىگەرىي بەرفراوانى سەردانەكەى نىچىرقان بارزانى بۇ بەرلىن

شەفەق نىوز

وەرگىرانى لە ئىنگلىزىيەوہ: جەمال پىرە

دوا سەردانەكەى سەرۆكى ھەرىمى كوردستان، نىچىرقان بارزانى بۇ بەرلىن و وتوویژە بنیاتنەرەكانى لەگەل ڤاویژكارى ئەلمانیا، ئولاف شوۆز و گەورە بەرپرسانى ئەلمانیا، قوئاغىكى گرنكى ھەولە بەردەوامەكانى ئەلمانیاپە لە پتەوكردنى پەيوەندىيەكان لەگەل بەغدا و ھەولیر، كە لە ماوہى شەش مانگى ڤاڤرودودا بەبەردەوامى لە پتەوبووندا بووہ. سەردانەكە مژدەپە بۇ بەدپهاتنى ئەنجامى ئەرىنى لە ھەردوو بەرەى سياسى و ئابوورى كە مليۆنان عىراقى و كورد وەكوو پەك، سوودى لى دەبينن.

سەردانەكە دواى نزيكەى شەش مانگ لە سەردانەكەى سەرۆكۆھزىرانى عىراق، محەمەد شىاع سوودانى دىت، كە بوو بە پالنەر و ھاندانىك بۇ پتەوكردنى پەيوەندىيە دووقولپيەكانى نىوان ھەردوو ولات، ھەروەھا لە دواى سى مانگ لە سەردانەكەى وەزىرى دەرەوہى ئەلمانیا، خاتو ئەنالينا بەربوك دىت بۇ بەغدا و ھەرىمى كوردستان؛ سەردانەكەى نىچىرقان بارزانى بۇ بەرلىن، ترۆپكى زنجىرەپەك ڤىككەوتن و لىكتىگەيشتن بوو لە كۆمەللىك بوارى جياچيادا. لەوانەپە ديارترىنيان ئەو ڤىككەوتنە بىت كە لەگەل كۆمپانىيائى سىمىنس، بە ئامانجى چارەسەرکردنى بەپەلەى كىشەى كارەبا واژو كراوہ.

لەبەر ئەوہ چاودىرانى بەئەزمون پىيان وايە سەردانەكەى نىچىرقان بارزانى بۇ ئەلمانیا، خزمەتكردنە بە سەرنجدان و دووپاتكردنەوہى ئەو بناغانەى كە بۇ پىشخستنى ئامانجە ئابوورى و سياسىيەكانى ئەلمانیا دانراون. ئەمەيش ئامازەپەكى دلىياكەرەوہپە بۇ بەرلىن كە گرنگىيەكى بەرچاوى بە پەيوەندىيەكانى خوئى داوہ لەگەل ھەولیر و كورد، بەتايپەتى لە ماوہى سى دەپەى ڤاڤرودودا. ئەم گرنگىيە بە تىپەرپوونى كات گەشەى كردووه، بەتايپەتى لەگەل ڤاگەياندىنى سەربەخوئىيى ھەرىم و دواتر مەترسى و ھەرەشەكانى ڤىكخراوى دەولەتى ئىسلامى لە عىراق و سووریا (داعش). لە بەرامبەر ئەم مەترسىيەدا، ئەلمانیا دەستبەجى ھەنگاوى ناوہ بۇ بەھىزکردنى پىكھاتە سەربازىيەكانى ھەرىم، بە گرنگىدانىكى تايپەت بە پشتىوانىكردنە ھىزى پىشمەرگە وەك قەلاپەك لە دژى تىرۆر.

ئەم سەردانە لە چوارچىوہى زيادبوونى ھاوكارى و ھەماھەنگى ئىقلىمىيەوہ دىت كە بى گومان ئامازەپەكى باشە بۇ باشتكردنە دوخى سياسى و ئابوورى و ئەمنى لە كوردستان و عىراق بەگشتى. سەرەڤاى ئەوہيش، ھىواكانى ئەلمانیا لە بوارى بازرگانى لەگەل گەلانى ناوچەكەدا لە ڤىگەى ئەم سەردانەوہ گوروتىن و متمانەى زياتريان دەبىت؛ ئەمەيش ژىنگەپەكى لەبارە بۇ كەمكردنەوہى گرزىيەكانى ناوچەكە. جگە لەوہيش، ژوورى بازرگانى و پىشەسازى عەرەبى-ئەلمانى، لە ڤاڤورتىكى ئەم دواپىيەى بلاوكراوہدا، تىشكى خستوتە سەر ئەوہى كە قەبارەى بازرگانى نىوان ولاتانى عەرەبى و ئەلمانیا لە مانگى كانوونى دووہم تا تشرىنى دووہمى ۲۰۲۲، بە شىوہپەكى سەرسوڤھىنەر گەيشتوتە ۶،۳ مليار يۆرۆ؛ ئەمەيش ڤەنگدانەوہى

زىادبونيكى بەرچاۋە و گەشتتۆتە ۲۴,۸% بە بەراۋرد بە ھەمان ماۋەى سالى ۲۰۲۱. بەدىيارىكراۋى لەۋەى كە پەيوەندىي بە عىراقەۋە ھەيە، داتاكان ئاماژە دەدەن بەۋەى، بەھاي ھاوردەى ئەلمانىا لە عىراق گەشتتۆتە ۱۷۹۵,۵ مىليۇ يۇرۇ، بەلام ھەناردەى ئەلمانىا بۇ عىراق گەشتتۆتە ۹۵۸ مىليۇن يۇرۇ

ئامارەكانى بازىرگانىي نىۋان ئەلمانىا و عىراق پىش سەردانەكانى سەرۋكۆھزىران، محەمەد شىاع سوودانى لە سەرەتاي سالى ۲۰۲۳ و سەردانى ۋەزىرى دەرەۋەى ئەلمانىا لە مانگى ئازار و سەردانەكەى نىچىرقان بارزانى بۇ بەرلىن بلاۋ كراۋنەتەۋە. سەرچاۋە ئاگادارەكان باس لەۋە دەكەن، ئەم سەردانانەى ئەم دوايىيە بەناچارى دەبنە ھۆى زىادبونيى بازىرگانىي نىۋان لايەنە پەيوەندىدارەكان، كە لەۋانەيە بگاتە ئاستىكى بىۋىنە. بە گويۋەى راگەيەنراۋىكى سەرۋكايەتتى ھەرىمى كوردستان، وتوۋىژەكانى نىچىرقان بارزانى لە بەرلىن كۆمەلىك بابەتى لەخۇ گرتبۇ، لەۋانە پەيوەندىيەكانى نىۋان عىراق و كوردستان و ئەلمانىا و بەرفراوانكردنى چوارچىۋەى ھارىكارىي دوولايەنە. ھەرۋەھا باس لە بارودۇخى گشتىي عىراق و ھەرىمى كوردستان و ناۋچەكە بەگشتى كراۋە

پروونە كە بەرلىن گرنگىيەكى ناۋازە بە پەيوەندىيەكانى خۇى لەگەل ھەرىمى كوردستاندا دەدات. شارەزايان ئاماژە بەۋە دەكەن، لە كاتىكدا كە پۇلە سەربازىيەكانى ئەلمانىا لە دەرەۋەى ۋلات سنووردارە، كەچى يەككە لە ديارترىن ئەركەكانى ئەۋ ۋلاتە، مەشق و راھىنان و چەكداركردنى ھىزى پىشمەرگەيە. سوپاي ئەلمانىا كەرەستە و چەكى ۋەك تىفەنگ، مووشەك، پۇكىتى مىلان و ئوتۇمبىلى سەربازىي بۇ پىشمەرگە داين كىدوۋە. كاتى كە نۇ سال لەمەۋبەر مەترسى و ھەرەشەى داعش سەرى ھەلدا، سوپاي ئەلمانىا خىرا لە ھەرىم و كەمپەكانى مەشقكردن لەناۋ ئەلمانىادا، دەستى كىد بە پۇگىرامى مەشق و راھىنانى سەربازىي بۇ جەنگاۋەرانى كورد. بەپىي ئامارەكانى سەنتەرى ئەۋروپى بۇ لىكۆلىنەۋەكانى بەرەنگار بوونەۋەى تىرۇر، تا سالى ۲۰۱۹، ئەلمانىا مەشقى سەربازىي بە نىكەى ۱۰ ھەزار پىشمەرگە كىدوۋە. ھەمان ناۋەند ئاشكرائى كىدوۋە كە ۋەزارەتى بەرگىي ئەلمانىا لە مانگى ئابى ۲۰۱۶ ھەۋە دەستى كىدوۋە بە ھەناردەكردنى چەك بۇ ھەرىمى كوردستان؛ كىشى يەكەم بارى چەك و تەقەمەنى، لە ۷۰ تۇن چەكى پىشكەۋتوۋ زىاتر بوۋە. ئەم پىرۇسەى چەكداركردنە بۇ سالانى دواتر بەردەۋام بوۋ

بە سەرنجدان لەۋەى كە زىاتر لە ۶۰۰ ھەزار ھاۋۋالاتىي ئەلمانىي بە پەچەلەك كورد كە چالاكانە لە بوارە جىاجىاكانى ناۋ كۆمەلگەى ئەلمانىدا بەشدارن، نىچىرقان بارزانى باش ئاگادارى ئەم ئامارانە و ئەۋ گرنگىدانەى بەرلىنە بە پەيوەندىيەكانى لەگەل كۆمەلگەى كوردى بەگشتى. پروونە كە پىگە و شىۋازى ئەلمانىا لە پەيوەندىيەكانىدا لەگەل عىراق و ناۋچەكە، سەرنج دەخاتە سەر مۇدىلى ھەرىمى كوردستان لە ناۋچەكە و لە چوارچىۋەى عىراقى فېدرالدا

سەرۋكى ھەرىم دواى دىدارەكەى لەگەل راۋىژكارى ئەلمانىا، لە تويتىكدا دەلىت، “بىرۋىرامان لەسەر پتەۋتركردنى زىاترى پەيوەندىيەكانى ھەرىمى كوردستان و عىراق لەگەل ئەلمانىا گۆرپىيەۋە. ھەرۋەھا سوپاسگوزارىي خۇم دەرىپرى بۇ پىشتىگرىيەكانى ئەلمانىا لە كاتە سەختەكاندا و لە ماۋەى سالانى پابىردوۋدا.” سەرچاۋە ئاگادارەكان دەلىن، ئامانچ لە سەردانەكەى نىچىرقان بارزانى، بنىاتنانى دەسكەۋتەكانى چەند مانگى پابىردوۋە. كاتىك سەرۋكۆھزىران، محەمەد شىاع سوودانى، يەكەم سەردانى خۇى لە پىگەى ئەلمانىاۋە بۇ ئەۋروپا ئەنجام دا و لەگەل بەرپىرسانى بالاي ئەلمانىا و كۆمپانىا گەۋرەكان گىفتوگۆى كىد، تىايدا تىشكى خىستە سەر نەھىشتى ئەۋ ئاستەنگانەى دەبنە بەر بەست لە بەردەم فراۋانكردنى

و.ه.بهره‌یانی ئەلمانی له بواری ئاوه‌دانکردنه‌وه و په‌ره‌پیدانی ژیرخاندا.

جگه له‌وه‌یش، ئامانج له سه‌ردانه‌که‌ی بارزانی، وتویژکردن بووه له‌سه‌ر کردنه‌وه‌ی رپر‌ه‌ویکی ئاسمانی، که شاره‌کانی عێراق و ئەلمانیا به‌یه‌که‌وه به‌سه‌ستیه‌وه و، ئاسانکاری بکات بۆ گه‌شتیارانی ئەلمانی، سه‌ردانی شوینه‌که‌لتووری و میژووییه‌کانی عێراق بکهن. به‌هه‌مان شیوه‌ دهر‌باره‌ی چاره‌سه‌ری یه‌کلاکه‌ره‌وه‌ی کیشی کاره‌با قسه‌یان کردووه، له‌ریگه‌ی پلانیکی ئومید‌به‌خشه‌وه به‌به‌شداریی کۆمپانیای سیمپنس. ئەم پلانه‌ بریتیه‌ له‌ به‌ره‌مه‌ینان و دابه‌شکردنی کاره‌با له‌ریگه‌ی ۱۳ ویستگه‌ی کاره‌باوه، بۆ دابینکردنی کاره‌بای ۲۳ ملیۆن عێراقی. به‌و پێیه‌ی ئەم جو‌ره‌ ده‌ستپیشخه‌رییانه‌ وه‌ک به‌ردی بناغه‌ی بنه‌ره‌تین بۆ بووژاندنه‌وه‌ی ئابووری.

هه‌روه‌ها له‌ وتویژه‌کاندا باس له‌ ریکه‌وتنه‌کانی تایبه‌ت به‌ په‌ره‌پیدان و مه‌شقی پیشه‌یی و پرۆگرامه‌کانی فی‌کردن کراوه، له‌گه‌ڵ پرس‌ی ئاسانکردنی پرۆسه‌ی پیدانی قیزه‌ به‌ وه‌به‌ره‌ینهرانی ئەلمانی، راسته‌وخۆ له‌ دهر‌وازه‌ سنوورییه‌ وشکانی و ئاوی و ئاسمانیه‌کانی عێراقدا به‌مه‌به‌ستی هاندانی وه‌به‌ره‌ینان. هاوکات نیچیرقان بارزانی دانی به‌وه‌دا نا، ئەلمانیا به‌ نزیکه‌ی ۳ ملیار و ۴۰۰ ملیۆن دۆلار له‌ هه‌وله‌کانی په‌ره‌پیدان و ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ له‌ عێراقدا، به‌هه‌ریمی کوردستانیشه‌وه، به‌شداریی کردووه و پۆلیکی گرنگی هه‌بووه له‌ جیه‌جیه‌کردنی پرۆگرامی کۆمه‌لایه‌تی و گه‌شه‌پیدان که‌ سوودی بۆ چینه‌که‌مه‌ده‌رامه‌ته‌کان و ژنان و که‌مینه‌ په‌راویزخراوه‌کان هه‌بووه؛ له‌نیویاندا ئاواره‌بووانی ئیزیدی له‌ ده‌ستی نه‌ینه‌وا. پرۆگرامه‌کانی مه‌شق و راهینانی سه‌ربازیی به‌رده‌وامی نیوان سوپای ئەلمانی و پیشمه‌رگه، به‌ شیوه‌یه‌کی چالاک کار بۆ به‌هیزکردنی توانا جه‌نگیه‌کانی پیشمه‌رگه و هیزه‌ کوردیه‌کان ده‌کات له‌ جه‌نگی به‌رده‌وامی دژ به‌ تیرۆردا.

سه‌ردانه‌ سی‌ رۆژییه‌که‌ی وه‌زیری دهره‌وه‌ی ئەلمانی، ئەنالی‌نا به‌یربۆک بۆ ناوچه‌که‌، سه‌لماندی که‌ ساته‌وه‌ختیکی سه‌ره‌کی و میحوه‌رییه‌ له‌ دارشتن و دانانی سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی ئەلمانیا به‌رامبه‌ر به‌ ته‌واوی ناوچه‌که‌. له‌ سه‌ردانه‌که‌یدا، له‌ نزیکه‌وه‌ ئەو دۆخه‌ی تاوتوی کرد که‌ چین و توئیژ و گروپه‌ جیاوازه‌کان پووبه‌پرووی ده‌بنه‌وه، به‌تایبه‌تی ئەو ده‌ستپیشخه‌رییانه‌ی ئەلمانیا له‌ ده‌وک و شنگالدا هه‌یبوون، له‌گه‌ڵ بایه‌خ و گرنگیدانیکی زۆری به‌ هه‌وله‌ مرۆیییه‌کان. شایانی باسه‌ ئەلمانیا له‌ پووبه‌پرووی پووبه‌وه‌ی داعشدا پۆلیکی گرنگی گیراوه و له‌ سالی ۲۰۱۶ هاته‌ ناو هاوپه‌یمانیی نیوده‌وله‌تی دژی ئەم ریکخراوه‌ تیرۆریسته‌یه. یه‌که‌مین ولات بووه، به‌فه‌رمی دانی به‌و تاوانانه‌دا ناوه‌ که‌ دژی ئیزیدییه‌کان ئەنجام دراون و وه‌ک کرده‌وه‌ی جینۆساید ناساندوونی؛ هه‌روه‌ها له‌ دادگه‌کانیدا ئەو چه‌کداره‌ ده‌ستگیرکراوانه‌ی داعش دادگه‌یی کراون که‌ له‌ تاوانی له‌و شیوه‌یه‌دا تیوه‌ گلاون.

به‌هۆی ئەم پاشخانه‌وه، سه‌ردانه‌که‌ی نیچیرقان بارزانی گرنگیه‌کی گه‌وره‌ی هه‌یه؛ جا چ له‌ وتویژه‌کانیدا له‌گه‌ڵ ئۆلاف شۆلز، راپۆزکاری ئەلمانیان له‌گه‌ڵ سکرته‌یری ده‌وله‌ت له‌ وه‌زاره‌تی ئابووریی ئەلمانیا، فرانسيسکا برانتنه‌ر، که‌ له‌گه‌لیدا گه‌یشه‌ لیکنه‌گه‌یشه‌تیکی هاوبه‌ش له‌سه‌ر پێوستی په‌ره‌پیدانی پرۆگرامیکی گشتگیر بۆ هاوکاریکردنی عێراق و هه‌ریم له‌ پووبه‌پرووی پووبه‌وه‌ی وشکه‌سالی و گوپانی که‌شوه‌وا و پێوستی عێراق بۆ سه‌رچاوه‌ی وزه‌ی نوێبووه‌وه و که‌مکردنه‌وه‌ی پشتبه‌ستن به‌ نه‌وت و به‌ره‌وپیشبردنی که‌رتی تایبه‌ت و هاندانی وه‌به‌ره‌ینانی ئەلمانیا له‌ عێراق و هه‌ریمی کوردستاندا.

سه‌رۆکی هه‌ریمی کوردستان له‌ گفتوگۆکانیدا له‌گه‌ڵ وه‌زیری هاریکاری و گه‌شه‌پیدانی ئابووریی ئەلمانیا،

سیڤینا شۆلۆز، باسی له ریگه‌کانی پته‌وکردنی په‌یوه‌ندییه‌کانی نیوان ئەلمانیا و عێراق و هەریمی کوردستان کرد، له‌گه‌ڵ هه‌ولێ هه‌وبه‌ش له‌ بواره‌ جیا‌جیا‌کاندا. هه‌روه‌ها باسی له‌ بارودۆخی شنگال و دۆخی ناله‌باری ئیزیدییه‌کان و ئالنگارییه‌کانی به‌رده‌م ئاواره‌کانی ناوچه‌که‌ کرد. له‌ هه‌مان کاتدا گه‌توگۆ ده‌رباره‌ی مه‌ترسییه‌کانی گۆرانی که‌شوه‌ه‌واش کرا. نیچیرفان بارزانی سوپاس و پێزانینی خۆی‌شی ده‌رپری له‌ به‌رامبه‌ر پالپشتی و هاوکاریه‌کانی ئەلمانیا بۆ عێراق و هەریمی کوردستان و، جه‌ختی‌شی کرده‌ سه‌ر پابه‌ندبوونی هەریمی کوردستان له‌ به‌ره‌وپێشبردنی په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ڵ ئەلمانیا و درێژهدان به‌ هه‌وله‌ هه‌وبه‌شه‌کانی نیوانیان.

جگه‌ له‌ وه‌یش، سه‌رۆکی هەریمی کوردستان دوا به‌ دوا‌ی گه‌توگۆ‌کانی له‌گه‌ڵ وه‌زیری ده‌وله‌تی ئەلمانیا بۆ کاروباری ده‌روه‌ه‌، تۆبیا‌س لیندنه‌ر، داوا‌ی له‌ ئەلمانیا کرد له‌ پشتیوانیه‌یه‌کانی بۆ عێراق و هەریمی کوردستان به‌رده‌وام بێت له‌ شه‌ری دژی تیرۆر و، به‌دوادا‌چوون بۆ ئاسایش و سه‌قامگیری بکات. لای خۆشیه‌یه‌وه‌ لیندنه‌ر ئاماده‌یه‌ی ئەلمانیای دووپات کرده‌وه‌ بۆ پالپشتیکردنی عێراق و هەریمی کوردستان له‌ هه‌ر کاتی‌ک و هه‌لومه‌رجی‌کدا و، تیشکی خسته‌ سه‌ر به‌رده‌وامی ئه‌رکه‌کانی هی‌زه‌کانی ئەلمانیا له‌ چوارچۆیه‌ی هه‌وله‌کانی هاوپه‌یمانیی جیهانی بۆ به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی داعش.

سه‌رچاوه‌:

<https://shafaq.com/en/Report/The-expansive-impact-of-Nechirvan-Barzani-s-visit-to-Berlin>